

Epilepsi og religiøsitet

Devinski O, Lai G
Spirituality and religion in epilepsy
Epilepsy & Behavior 2008, in press (doi:10.1016/j.yebeh.200711.011)

Bakgrunn: Allerede på Hippokrates tid ble epilepsi knyttet opp mot religion med betegnelsen "morbus sacer". Man har ment at en rekke religiøse personligheter i historien skal ha hatt epilepsi, både profeter (Buddha, Mohammed, Paulus), helgener og grunnleggere av nyere sekter og religioner (slik som kveker-, Shaker- og mormon-bevegelsen). Dette bygger naturligvis hovedsaklig på anekdoter og antagelser, men disse er sikrere jo nærmere vår tid disse personene levde.

Religiøse fenomener ved epilepsi kan være relatert til anfall på tre måter:

1) Iktale religiøse symptomer

Undersøkelser har vist at ca. 1 % av personer med temporallappsepilepsi har anfall med semiologi som inneholder åndelige eller religiøse opplevelser. Fjodor Dostojevski er et godt eksempel. Han har etterlatt seg en meget detaljert og god anfallsanamnese. Han oppfattet sine symptomer som en nådegave fra Gud og ville ikke bytte dem bort for noen pris. Slike anfall kan inneholde en sterk fornemmelse av Guds nærvær, noen kan føle seg knyttet opp mot evigheten, andre opplever å få et guddommelig budskap og enkelte har religiøse syns- eller hørselshallusinasjoner. Utgangspunktet for slike anfall sitter vanligvis i høyre temporallapp.

2) Postiktale religiøse opplevelser.

Slike symptomer kan vare i timer eller dager. De bygger seg vanligvis raskt opp med en viss latens etter anfall og klinger gradvis av. Pasientene har som regel bilaterale epileptogene foci slik som ved andre postiktale psykoser. Ofte oppleves en følelse av utvelgelse og stor betydning og samtidig kan det opptre tvangspregete ideer om hvordan man skal tjene Gud. Det er beskrevet en rekke tilfeller av omvendelser og frelse i etterkant av epileptiske anfall.

3) Interiktal religiøsitet

Noen pasienter med temporallappsepilepsi utvikler en vedvarende forsterket religiøsitet, og enkelte av disse opplever også iktale og postiktale ekstatiske og åndelige symptomer. Det såkalte Geschwind-syndromet opptre i mer eller mindre grad hos ca. 7 % av pasienter med temporallappsepilepsi. Det består av 18 personlighetstrekk, hvorav disse kan være fremtredende: Følelsesladet tankegang og adferd, gjerne med tvangspreg, en forestilling om stor personlig betydning, hypergrafi og sterke religiøse og filosofiske interesser. Fokalt utgangspunkt til høyre er vanlig.

Egne kommentarer: Dette er en spennende oversiktsartikkel om et kontroversielt tema. "Nevroteologi" er betegnelsen på en ny disiplin som bl.a. studerer lokalisasjonen av cerebral aktivering ved religiøse opplevelser. Det hevdes at høyre temporallapp er "vinduet mot Gud". Sterk religiøsitet og anfall med ekstatiske åpenbaringer passer med både helgener og profeter. Å bruke temporallappsepilepsi som forklaringsmodell må ikke oppfattes som blasfemi. Her ligger nødvendigvis ikke noe ønske om å redusere religiøse opplevelser til naturvitenskap alene. Fenomenene er ikke mindre guddommelige i dag, selv om vi ved hjelp av ny kunnskap om patofysiologiske mekanismer kanskje kan forstå noe mer enn for 2000 år siden.

En rekke store forfattere har lidd av epilepsi. Foruten Dostojevski, kan nevnes Graham Greene og Gustave Flaubert, og i tillegg våre egen, Herbjørg Wassmo. Elementer av Geschwind-syndromet, inklusive hypergrafi, kan ha farget deres forfatterskap. Jeg tror i alle fall at man kan si at det er sannsynlig at temporallappsepilepsi har påvirket vår religions- og litteraturhistorie i større grad enn det som har vært erkjent.

Eylert Brodtkorb